Suomen Rauhanliitto – Finlands Fredsförbund ry
Laura Lodenius toiminnanjohtaja

HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtiontalousarvioksi 2020

Suomen Rauhanliiton lausunto eduskunnan ulkoasianvaliokunnalle 24.10.2019

Kehitysyhteistyön rahoituksesta

Rauhanliitto kiittää, että sitä kuullaan talousarvioesitykseen 2020 liittyen. Päivän talousarviokuulemisen teema on erityisesti kehitysyhteistyö. Kehitysyhteistyö tukee rauharakentamista ja vakautta pitkällä tähtäimella, eikä rauhantyötä ja rauhanrakentamista voi tehdä ilman että tehdään kehitysyhteistyötä. Kehitysyhteistyötä taas on suhteellisen turhaa tehdä ilman rauhantyötä. Rauhanjärjestöjen työn näkökulmasta on hyvä asia, että hallitus esittää kehitysyhteistyövaroihin korotusta.

Rauhanliitto tukee Fingon esiin nostamia näkökulmia hallituksen budjettiesitykseen 2020 liittyen, muun muassa tarpeesta laatia ”aikataulutettu tiekartta ja konkreettinen suunnitelma kehitysyhteistyömäärärahojen nostamiseksi 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta”. Suomi ei edelleenkään selviä pohjoismaisessa vertailussa tämän osalta.

Rauhanliitto haluaa muiden lailla muistuttaa, että humanitaarisen avun tarve on nousussa lisääntyneiden konfliktien takia ja sen vuoksi, että väkivaltaa käytetään, ja sotaa käydään, järjestelmällisesi siviilejä vastaan ja tiheimmillä asutusalueilla. Se, että humanitaariseen avun tason esitetään säilytettäväksi, eikä esimerkiksi leikattavaksi, on toki hyvä asia, mutta hyvä huomioida, että sen prosenttiosuus Suomen kehitysyhteistyöstä on laskussa. Olisi siis tarpeen nostaa humanitaarisen avun budjettia. Se olisi ollut linjassa hallituksen tavoitteen kanssa, että halutaan Suomen olevan ”*kokoaan suurempi maailmalla”* ja että Suomi ”*kantaa vastuuta maailmalla” .*

Suomalainen järjestökenttä on laaja ja moninainen. Tämä on ollut Suomen demokratian ja yhteiskunnan vahvuuden ja hyvinvoinninkin perusta. Meillä on hyvin eri arvo- ja toimintalähtökohdista tulevia järjestöjä, isoja ja pieniä, eri puolilla maata toimivia, osa hyvin erikoistuneita, osa yleisemmällä lajeemmalla agendalla. Määrällisesti katsottuna pieni osa on täysin ammattimaisia. Koko maan laajuisesti suurin osa on kuitenkin edelleen paljolti vapaaehtoistyötä ja kansalaisten osallistumista hyödyntäviä ja siitä voimavaransa ammenttavia toimijoita myös kehitysyhteistyössä.

Kansalaisjärjestöjen kautta kanavoitava kansainvälinen apu vahvistaa kehittyvien maiden omaa kansalaisyhteiskuntaa. Siten myös tuetaan yhteiskuntien resilienssiä kestää paremmin ja ratkaista konflikteja ja kriisejä.

Kansalaisjärjestöjen tekemän kehitysyhteistyön budjetin osalta vuoden 2020 talousarvioesityksessä todetaan, että *”merkittävin osa määrärahoista kohdennetaan suomalaisten kumppanuusjärjestöjen kautta ohjelmatukena* (noin 20:n järjestön kautta nykytilanteessa)”. Rauhanliitto korostaa, että vapaaehtoisjärjestöjen toimintaedellytysten turvaamiseksi on ensiarvoisen tärkeää, että muitakin kuin niin sanottuja ”kumppanuusjärjestöjä” tuetaan. Vaikka ”pienten” kautta tukeminen ei aina ole riskitöntä niin usein niin kutsutut pienet järjestöt löytävät konkreettiset ruohonjuuritasolla toimivat hyvät paikalliset toimijat ja kumppanit. Tämän auttamista ja taloudellista tukemista pitää jatkaa.

Sama koskee Suomessa tehtävää kehitysviestintää ja globaalikasvatusta. Globaalikasvatustuen avulla on kustannustehokkaasti Suomessa tehty viestintätyötä nykymaailman globaalihaasteista ja ilmiöiden ja tapahtumien syy-seuraussuhteista sekä tuettu muun muassa Suomen kouluissa ja nuorisotyössä tehtävää globaalikasvatusta. Tämä on myös rauhankasvatusta.

Myös Rauhanliitto on pystynyt tarjoamaan kouluílle ja opettajankoulutuslaitokselle ilmaista osallistavaa opetusta globaalikasvatustuen avulla yli 10 vuotta. Opetusta ovat saaneet vuodessa yli 1000 oppilasta ja sadat opettajaopiskelijat hyvin pienin rahallisin panostuksin, koska hanketta tehdään yhdistämällä pedagoginen ammattimaisuus ja osittain vapaaehtoista työpanosta. Tämä on perinteiselle kansalaisjärjestötyölle tyypillistä ja tuottaa sen lisäarvon. Tilausta ja tarvetta kouluilta olisi paljon enemmän kuin pystytään annetuin resurssein tarjoamaan. Tällaisen työn valtiontuki on viime vuosina ollut monta kertaa vaakalaudalla.

Suomalaisen rauhantyön tuki Oikeusministeriön budjettikohdassa ja kansainvälisen yhteistyön järjestötuki Ulkoministeriön alla (muu kun kehitysyhteistyö)

Aiemmin lausunnossamme on painotettu kansalaisjärjestötyön merkitystä, koska sen kautta kansalaiset tulevat mukaan toimintaan omaehtoisesti. Kommunikoimme suoraan ilman mainos- ja viestintätoimistoja ja annamme ihmisille kosketuksen niihin Suomen usein korkelentoisiin globaalitason tavoitteisiin, joita asetetaan kehitysyhteistyössä tai ulko- ja turvallisuuspolitiikalle. Kansalaisjärjestöjen kautta ihmiset ovat itse politiikan toimijoita, tekijöitä ei vaan kohteita. Pohjoismaissa tämä ei ole ollut vain hyväntekeväisyyden varassa, vaan on perinteisesti katsottu, että tätä yhteistä kaikille avointa toimintaa tuetaan myös yhteisin verovaroin. Näin voidaan tukea työn laadukkuutta ja pitkäjännitteisyyttä.

Rauhanjärjestöt ovat tässä valossa kieltämättä hyvin pettyneitä oman saransa, siis rauhantyön valtionavustuksiin hallituksen talousarvioesityksessä ensi vuodelle. Valtakunnallisten rauhanjärjestöjen avustamiseen esitetään budjetissa, nykyään siis oikeusministeriön alla (oikeusministeriön 25.01.50 eräät avustukset), vain 300 000 euroa, kun saimme kiitos eduskunnan korotuksen 2019 edes 400 000 €. Tämäkin on yhteensä 5-10 valtakunnallisen järjestön työn yleisavustuksiin hyvin pieni summa. Esitys on jatkoa yli viisi vuotta kestäneelle leikkausputkelle, jossa lähes joka vuosi rauhantyön tukea Suomessa on pyritty vähentämään ja vähennetty. Toki useimpina vuonna eduskunta on nostanut rahoitusta budjetin hyväksymisen yhteydessä. Rauhanjärjestöt kokevatkin, etteivät hallituksien esitykset - edellisen tai nykyisen - kunnioita eduskunnan tahtoa ja viestiä siitä, että järjestöjen tekemää rauhantyötä pitää tukea. Muun muassa 2016 eduskunnan

valtiovarainvaliokunta kirjasi mietintöönsä, silloin opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) alaisuudessa olleiden rauhan- ja ihmisoikeusjärjestöille myönnettävien järjestötukien käsittelyn yhteydessä: ”Valiokunta pitää tärkeänä, että järjestötukien rahoitukseen pyritään löytämään kestävä ratkaisu kevään 2017 kehyspäätöksessä”. Näin ei koskaan tehty. Ennen leikkausvuosia eli ennen vuotta 2015 taso, jonka OKM osoitti rauhantyön avustuksiin, oli 560 000 euroa, mikä ei sekään ollut iso, kun siitä silloin jaettiin yli 20l:lle rauhantyön toimijalle. Tämän jälkeen avustuksia on järjestelmällisesti ajettu alas ja siten myös saajajärjestöjen määrä vähentynyt. Rauhantyön tuen suhteen on tehtävä pidemmällä tähtäimellä selkeä tasokorotus.

Myös ulkoministeriön valtionavustuksia järjestöille (Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisiin linjauksiin ja kansainvälisiin sitoumuksiin sekä yleisesti UM toimialaan) on de facto leikattu 2020 budjetissa, vaikka itse kriteeristöä siitä, keille tuki on ajateltu, on viime vuosina lavennettu ja laajennettu. Kyse on on siis järjestökentästä, joka tekee Suomesta käsin ja Suomessa kansainvälistä työtä, jota kuitenkaan ei voida katsoa kehitysyhteistyöksi.

Tämän, ja rauhantyön järjestökentän, rahoitusta pitäisi laajemmin selvittää, koska sen tukeminen ollut niin poukkoilevaa ja suhteessa moneen muuhun järjestötyön saraan Suomessa alirahoitettua.

Panostus yhteistyövaraiseen kansainvälisen järjestelmän pelastamiseen ja pienen maan toimintamahdollisuuksien turvaaminen globaalisti

On hyvä että siviilikriisinhallintaa, ja rauhanvälitystä, jotka Rauhanliiton näkökulmasta ovat tärkeitä, ollaan tukemassa vähän aikaisempaa enemmän jo osin 2020 budjetissa. Edelleen tavoite, kuinka monta siviiliasiantuntijaa voidaan lähettää tehtäviin (150), on varsin vaatimaton, mutta on hyvä, että sitä olaan kasvattamassa. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenoihin esitetään ulkoministeriön määrärahoihin yli 50 miljoonaa euroa kun siviilihenkilöstön osallistumiseen kriisinhallintaan esitetään alle 20 miljoonaa. Tämä kuvastaa ehkä edelleen sitä painotusta, että sotilaallinen kriisinhallintaa on koettu tärkeämmäksi kun siviilikriisihallinnan panostukset.

Ulkoministeriön budjettinsa perusteluissa todetaan, että *sitoutuminen universaaleihin ihmisoikeuksiin, demokratiaan ja oikeusvaltioon on heikentynyt. Kansainväliset yhteistyörakenteet ml. YK-järjestelmä kärsivät erilaisista vastakkainasetteluista. Sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän ja kansainvälisen oikeuden periaatteiden puolustaminen ja kehittäminen uusia tarpeita vastaaviksi on entistä vaikeampaa jakolinjojen vuoksi.* Rauhanliitto allekirjoittaa tämän analyysin, tilanne ollaan nähty taas ikävästi konkretisoituneena Turkin Syyriaan hyökkäyksen yhteydessä. Rauhanliitto korostaa, että Suomen kaltaiselle pienelle maalle , joka vielä suurvallan naapurissa, ovat kansainvälisen yhteistyövaraisen turvallisuusrakenteet ja niiden pitävyys ja toimivuus olennaisen tärkeitä, ei vaan globaalin vakauden ja rauhan näkökulmasta vaan itsekkäistäkin turvallisuuspoliittisista syistä. Esimerkiksi kansainvälinen asevalvonta ja sopimukset liittyen joukkotuhoaseisiin, niiden noudattaminen ja näihin liittyvä yhteistyö ovat samalla lailla kohtalon kysymyksiä meille kuin ilmastonmuutoksen vastainen työ.

Rauhanliitto onkin huolissaan, panostetaanko resursseja siltikään riittävästi konkreettisesti tukemaan monenkeskistä kansainvälistä yhteistyötä ja niitä ylläpitäviä rakenteita, mainittua

”sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää”, näitä tukevia järjestöjä ja aseidenriisunta- ja asevalvontatyötä.

Viime vuosien leikkaukset tukiin kansainvälisten järjestöjen työlle vaativat nyt annettujen politiikkalinjausten ja sanojen uskottavuuden kannalta merkittävän korjausliikkeen, eikä budjetti 2020 vielä ihan yllä siihen. Rauhanliitto on tehnyt myös vuosia yhteistyötä Ulkoministeriön asevalvontayksikön kanssa, eivätkä sen resurssit osallistua ja aidosti panostaa aseidenriisunnan vaativalla saralla ole olleet resurssien osalta häävit, vaikka pienellä joukolla on tehty mitä voitu. Myöskään viime vuosien päätökset Suomen ulkomaan edustustojen karsimisesta eivät välttämättä ole olleet kovin viisaita pieneltä maalta globalisoituneessa maailmassa. Vaikuttaa, kun katsotaan esim erkiksi asevientipäätöksiä tai analyyseja liittyen pakolaisiin liittyviin realiteetteihin, että aina ei ihan olla oltu kartalla, mikä tilanne missäkin on. Liian usein yhteiskunnalliset muutokset, jotka kansalaisyhteiskunnan näkökulmasta ovat olleet ilmeisiä, ovat tulleet yllätyksenä valtionhallinnolle ja niihin ei pystytä ketterästi vastaamaan.

Ikävä tosiasia on, että suuret politiikkalinjaukset vaativat myös resursseja ja rahaa, ja valtion kirstu ei ole pohjaton. Rauhanaktiivit kävivät luovuttamassa eduskunnalle pari päivää sitten kansalaisvetoomuksen, että hävittäjähankintoja – ja siis Suomen kokoonsa nähden mittavaa uutta ensi vuosikymmenen budjettia rasittavaa varusteluohjelmaa – uudelleenharkittaisiin, kun vielä ei ole edes selvinnyt, mistä siihen otetaan varat. Ilmastomuutoksen torjuntaan liittyvät akuutit pakolliset panostukset ja yhteistyövaraisen kansainvälisen järjestelmän pelastaminen, vaativat nyt panostusten uudelleenmiettimistä.